

Posibile semnificatii ale tulburarilor psihosomatice

Valentina Golumbeanu

Afectiunile psihosomatice se deosebesc de toate celelalte afectiuni prin caracterul lor *simbolic*; ele trebuie gandite in acelasi sens clasic, freudian al *simptomului*, a carui existenta se justifica prin unicul sau scop de a semnaliza deficitul, dezechilibrul intrapsihic. Boala psihosomatica este de fapt o alegorie, o criptare metaforica a unei suferinte psihice inacceptabile, refulate din realitatea constienta a individului in vidul abisal si obscur al inconstientului. Boala sau tulburarea psihosomatica se explica prin dinamica conflictului la fel de bine cum se explica si visul sau actul ratat; continuturile indezirabile reprimare, aproape uitate, care acum scapa controlului constiintei, beneficiaza de mecanismele Cenzurii, prin care acum defuleaza inapoi in constient, intr-o forma "incognito", deghizata, irecognoscibila.

1. Asadar cauza primordiala si universala a tulburarilor psihosomatice o constituie *Conflictul* sau *Complexul* (gandit tot ca o forma, particulara, de complex). Deci, prima semnificatie a tulburarii psihosomatice este de a ne semnala prezenta unui dezechilibru psihologic, a unui conflict intern, indiferent ca acesta se deruleaza intre instantele psihice, intre aspiratiile sau nevoile individului si exigentele ce vin dinafara, din partea familiei sau a societatii, indiferent ca elementul refulat, intolerabil si ireconciliabil cu instanta psihica suprema (Supraeul) apartine universului interior sau lumii exterioare.

In afara de acest aspect general, comun tuturor manifestarilor psihosomatice, la toti indivizii, mai pot fi puse in evidenta, la o analiza subtila, o serie de alte semnificatii secundare, care sunt de fapt nuanteri ale primei si care se grefeaza pe contextul psihosocial si existential concret, al individului.

2. In unele cazuri afectiunea psihosomatica poate fi asimilata unui act de *auto-agresiune*, fie in sensul de auto-punitivitate (auto-pedepsirea pentru anumite acte reprobabile, "pacate", "injustii" etc), fie in sensul de auto-stigmatizare (auto-victimizarea, fie in scopul obtinerii anumitor beneficii secundare, fie pentru a se incadra

intr-un anumit tipar sau pentru a corespunde unui anumit statut auto-asumat, dar, de fapt mostenit socio-cultural sau familial – “femeia trebuie sa sufere de pe urma slabiciunii sale, dobandita mistic prin pacatul originar”).

3. In alte situatii poate avea loc o “*mutatie*”, din sfera suferintei fizice, in sfera suferintei spirituale, mai ales in familiile cu o anumita rigiditate sau rigurozitate, in familiile “inghetate afectiv”, in cele in care suferinta morala nu este permisa; copiilor le sunt reprosate “slabiciunile” emotionale, sunt conditionati negativ, li se repropoazeaza si li se imputa suferinta spirituala, ca si cand ar fi comis un act condamnabil de nerecunostinta fata de parinti sau fata de familie. De fapt este o problematica destul de complexa, care tine de un sentiment de orgoliu personal al parintilor sau al familiei (care, dupa cum stim, nu este altceva decat cu complex de inferioritate in faza de supracompensare). Cu alte cuvinte, teama acestora de esec ii determina sa reprime eventualele suferinte afective ale copiilor lor, pentru ca acestea sa nu poata fi imputate, mai tarziu, carentelor afective sau educationale intretinute de catre parinti. In final, se produce transferul: daca suferinta morala nu este permisa, in schimb cea fizica este acceptata social si poate fi tratata. Cu conditia sa fie, intr-adevar, fizica.

4. In mod analogic situatiei descrise anterior, tulburarea psihosomatica mai poate surveni atunci cand ne reprimam constient anumite trairi afective negative, indezirabile, anumite suferinte insuportabile. Atunci cand ne abtinem de la a plange, apare simptomul de “nod in gat”, asociat de cate Jung cu “lacrimile inghitite”. Afectele nu sunt consumate definitiv, ci sunt expulzate in zona cea mai putin cunoscuta si cea mai obscura a psihismului nostru; aici dinamica lor se accentueaza si se intensifica, poate si ca efect al scaderii cenzurii si, prin urmare vor “exploda” atunci cand ne asteptam mai putin si in forme la care ne asteptam mai putin.

5. O alta valoare simbolica, foarte frecvent intalnita este cea de *mecanism de aparare* – copilul pedepsit, certat adesea sau chiar agresat, verbal, afectiv sau fizic, va dezvolta fel de fel de tulburari sau disfunctii organice care sa-l puna la adapost de conduita hiper-punitiva a familiei.

6. Tot cu semnificatia de mecanism de aparare mai putem cunoaste o serie de manifestari, de aceasta data extreme, care merg pana la asinergismul total al anumitor simturi sau functii – “cecitatea psihica”, “surditatea psihica”, “mutismul psihic”, “paralizia psihica”. Cu alte cuvinte, ne putem confrunta cu pierderea sau dezafectarea totala a anumitor simturi sau functii elementare, care devin total inoperative, desi nu se justifica prin nici un fel de leziune organica. Astfel de manifestari extreme intalnim in unele nevroze sau in sindroamele de soc sau stress posttraumatic.

7. Mai exista situatii in care suferinta personala serveste ca *mecanism de pedepsire sau de santaj* al celorlalti (copilul care isi pedepseste parintii distanti sau nu foarte grijulii, prin a fi permanent bolnav). In aceste cazuri suferinta somatica este imputata celorlalti, comportametului lor indiferent, iresponsabil, la adresa bolnavului etc. Boala poate fi folosita si pentru a conditiona sau chiar manipula conduita si deciziile celorlalte persoane.

8. Facand o analogie cu suferintele fiziologice autentice, cauzate de agenti patogeni biologici, chimici, fizici etc, putem uneori considera tulburarea psihosomatica fiind drept o astfel de reactie in fata unor stimuli aversivi; asa cum trupul poate fi lezat sau deranjat de prezenta anumitor stimuli, la fel si psihicul poate fi perturbat de factorii alogeni.

9. O ultima semnificatie pe care am putut-o identifica este cea de “*intoxicare*” – cand tulburarea psihosomatica apare pe fondul unor dispozitii afective si emotionale profund negative si de lunga durata.

In final, ca o nota generala, trebuie sa precizam ca tulburarile psihosomatice, considerate un fapt cu valoare negativa in existenta unui individ, semnifica totusi unitatea si interdependenta dintre trup si spirit, certificand autenticitatea si vivacitatea acestei legaturi; stim ca unele dintre sindroamele cele mai grave de disociere si derealizare implica pierderea contactului dintre dimensiunea psihica si cea somatica – cum este cazul sindroamelor morbide de negare (Cotard), in care pacientii afirma cu convingere lipsa,

atrofierea, disparitia anumitor organe sau functii vitale. Tratand problematica psihosomaticii in lumina acestei comparatii, speram ca am evidenciat caracterul usor pozitiv al acestor manifestari psihice, cu rol de semnalare si avertizare.